

Tudósítás a „Zárt ajtók – nyitott lelkek” című konferenciáról

„Zárt ajtók – nyitott lelkek” címmel rendezett közös konferenciát az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézetén belül működő Kriminál- és börtönpedagógiai Szakmai Műhely, illetve a tököli Fiatalokrák Büntetés-végrehajtási Intézete 2010. január 1-én. A Tököli Művelődési Házban mintegy kétszáz fő részvételével megrendezett tanácskozás fő témája a gyermek- és fiatalkori agresszivitás és bűnelkövetés volt.

A konferenciát Széles Gábor bv. ezredes, a BVOP Fogvatartotti Ügyek Főosztálya vezetője nyitotta meg; a résztvevőket Tóth Tamás bv. ezredes, a tököli intézet igazgatója és dr. Hegedűs Judit tanársegéd, a Kriminál- és börtönpedagógiai Szakmai Műhely szakmai vezetője köszöntötte.

A délelőtti plenáris ülés – amelynek levezető elnök tisztét Szarka Attila, az Aszódi Javítóintézet igazgatója látta el – dr. Hegedűs Judit *Laikusok a börtönvilágról* című előadásával vette kezdetét. Az előadó az oktatómunka keretében szervezett börtönlátogatások ún. reflektív jegyzőkönyveit – amelyekben a hallgatók leírták előzetes elvárásaikat és utólagos tapasztalataikat az adott intézményről, intézetről – elemezte. A jegyzőkönyvekből kiderült, hogy a börtönlátogatások tapasztalatai jóval pozitívabbak az előzetes elképzelésekhez képest, s hogy ezek a látogatások alkalmasak a fiatalok bűnelkövetőkkel és a büntetés-végrehajtási intézetben dolgozókkal kapcsolatos előítéletek elosztatására.

Dr. Kerezsi Klára habilitált egyetemi docens, az OKRI igazgatóhelyettese *A gyermek- és fiatalkori bűnelkövetés helyzete (Az antiszociális magatartás fejlődési ösvényei)* című előadásában számos kérdést vetett fel: Lehet-e látni előre a bűnelkövetéshez vezető utakat?, Valóban erőszakosabbak-e a fiatalok ma, mint régebben? stb. A problémakört sok oldalról megközelítve kitért a szabálykövetéssel, illetve szabályszegéssel, továbbá a büntetések kiszabásával kapcsolatos hazai közvélemény-kutatások tanulságaira (pl. Magyarországon az emberek nagy többsége úgy gondolja, hogy a börtönben lévőknek igen könnyű az életük). Utalt a *Látens fiatalkori devianciák* című nemzetközi felmérés hazai eredményeire, a problémás fejlődési út jellemzőire, a rizikótényezőkre. Kiemelte, hogy az agykutatás új eredményei szerint a fiatalok napjainkban csak 25 éves koruk körül válnak szociálisan éretté. A statisztikák szerint a hazai fiatalok bűnelkövetők száma ugyan enyhe emelkedést mutat, de a média – egyes eseteket felnagyítva – megtévesztően hat a közvéleményre.

Fliegauf Gergely bv. alezredes, a Rendőrtiszti Főiskola Büntetés-végrehajtási Tanszélének tanársegédje a fiatalok fogvatartottak börtönártalmairól beszélt előadásában. A fiatalok kriminológiai sajátosságai (a rossz anyagi helyzet, a kortársi erőszak, a gengszel, a kábítószer-probléma, az erőszak-kultusz stb.) világszerte majdnem azonosak. A börtönártalmak fogalmának

kapcsán az előadó kifejtette, hogy a börtönvalóság megismerésére alkalmasabbak az indirekt módszerek (pl. a falfirka-elemzés) a direktteknél. Az idő rövidségére való tekintettel a számos börtönártalom közül hármat emelt ki: az inkapacitációt (a tétlenségre kárhoztatást), a medikalizációt és a gengesedést.

Oláh László r. őrnagy, a BRFK Bűnmegelőzési Osztályának vezetője *Dilemmák a bűnmegelőzésről* címmel tartott előadást. Mint elmondta: az állampolgárok általában nincsenek tisztában azzal, hogy a rendőrség milyen szerepet tölt a bűnmegelőzésben, s még a szakmai körökben sem magas ennek a munkának a presztízse. A BRFK bűnmegelőzéssel foglalkozó szervezeti egysége végzi – többek között – a D. A. D. A. és az Ellenszer program koordinálását a fővárosban. Az előadó kiemelte, hogy a szakmai előrelépés érdekében rendkívül fontos lenne az e területen dolgozó munkatársak létszámának megnövelése, a továbbképzések színvonalának emelése, valamint a jobb feladatmegosztás.

A plenáris ülés előadásait követően a tököli fiatalok fogvatartottak a „*Remélem, nem lesz drága*” című vidám jelenetet adták elő – nagy sikert aratva. Az ebédszünetben a fogvatartottak munkáiból összeállított kiállást tekinthettek meg a tanácskozás részvevői.

Délután szekcióülésekkel folytatódott a konferencia programja. A hét szekció témakörei a következők voltak: agresszivitás serdülőkorban, pszichológiai munka a kriminalizálódott fiatalok körében (e témában két csoport is ülésezett), a fiatalok bűnelkövetők oktatásának helyzete, pártfogás és utógondozás, bűnmegelőzés és prevenció, gyermekvédelem a közoktatási intézményekben.

A tudósítás szerzője a két pszichológiai szekció közül azon vett részt (*Pszichológiai munka a kriminalizálódott fiatalok körében II.*), amely a különböző intézményi keretek között megvalósuló terápiás törekvéseket mutatta be.

A szekcióülés moderátora **Virágh Judit**, az Aszódi Javítóintézet pszichológusa, az Aszódon folyó művészetterápia részleteibe avatta be az ülés résztvevőit. Ezután **Pregunné Puskás Gyöngyi** pszichológus, a „Ne bánts világ!” Alapítvány munkatársa beszélt törekvéseikről, a szexuális bűnelkövetők kezelését célzó programjukról. Hozzá kapcsolódva **Pekáry László**, a Márianosztrai Fegyház és Börtön pszichológusa számolt be bajorországi tapasztalatairól, a szexuális bűncselekményekért elítéltek ottani szociálterápiájáról és a hazai adaptációs lehetőségekről. **Dr. Takács István** főiskolai docens, az ELTE Bárczi Géza Gyógy pedagógiai Kar Pszichopedagógiai Tanszékének munkatársa, többek között a szirmabesenyői Fiatalok Regionális Bv. Intézetében készített oktatófilmjéből vetített le részleteket, és ennek kapcsán hangsúlyozta, hogy nagy szükség lenne pszichopedagógusi végzettségű nevelőkre a büntetés-végrehajtásban. Az ezt követő kötetlen beszélgetésben megfogalmazódott, fontos lenne, hogy a fiatalok elkövetőkkel foglalkozó szakemberek jobban megismerjék egymás munkáját.

Ezután ismét a művelődési ház színháztermében folytatódott a konferencia – a szekciók beszámolóival. Az összefoglalók – amelyek során valamennyi szekcióvezető kiemelte a résztvevők aktivitását – rövidegük ellenére jól érzékeltették a szekcióülések sokszínűségét.*

Az *Agresszivitás serdülőkorban* szekció munkájáról **Horváth Éva**, a szirmabesenyői Fiatalok Regionális Bv. Intézetének pszichológusa számolt be, aki a szekcióülésen tartott előadásában bemutatta a serdülőkori agresszivitás jellemzőit és a kialakulásában szerepet játszó tényezőket. Azt követően az antiszociális magatartás – elsősorban a büntetés-végrehajtási szervezet keretein belüli – kezelési lehetőségeiről volt szó. Míg **Szilágyi Beáta**, a tököli Fiatalok Bv. Intézete pszichológusa, elsősorban az egyéni kezelési lehetőségekről beszélt egy-egy auto-, illetve heteroagresszív eset ismertetése kapcsán, Horváth Éva a csoportos megoldási módokra fókuszált – a klasszifikáció és a holland Equip tréning bemutatásával. A továbbiakban olyan, a témával kapcsolatos releváns tényezők is felvetődtek, mint pl. az optimális elhelyezési körülmények (Pécs és Kecskemét kapcsán), a zárkán kívüli tevékenységek hatása az agresszív cselekmények számának csökkenésére a szirmabesenyői intézetben, illetve a börtönlelkészek szerepe a fiatalok lelkipozíciójában.

A *Pszichológiai munka kriminalizálódott fiatalok körében I.* szekció tevékenységét **Fibiné Babos Barbara**, a tököli Fiatalok Bv. Intézetének pszichológusa és **Szita Istvánné**, a Diótörés Alapítvány Dióhéj Otthonának vezetője foglalta össze. A szekcióülés keretében a két szekcióvezető a fiatalok bűnelkövetők sajátosságairól, elsősorban a hátrányos szocializációs körülményeiről tartott előadást. Ezt követte annak a kisfilmnek a lejátsszása, amely egy volt tököli fogvatartottról készült, aki jelenleg joghallgató. A fiatalok beszélt azokról a nehéz körülményekről, amik között felnőtt, mesélt az élményeiről és a tapasztalatairól. Elmondta azt is, hogy a fiatalok börtönében határozta el, hogy jogi egyetemre fog járni – ekkor még érettségije sem volt –, és beszámolt arról az útról, amely a céljához segítette. A szekció fel kívánta hívni a figyelmet arra, hogy kellő támogatás mellett, igenis ki lehet törni az antiszociális életvitelből.

A *Pszichológiai munka kriminalizálódott fiatalok körében II.* szekcióülésről, amelyről **Virág Judit** számolt be a konferencián, a fentiekben adtunk összefoglalót.

A *fiatalok bűnelkövetők oktatásának helyzete* szekció moderátora **Sütő László**, a Pannon Oktatási központ intézményvezetője volt. A résztvevők számos szakmai kérdésre kerestek választ: Miért eredményesebb a zártintézeti oktatás a civil szférában folyó oktatásnál hasonló helyzetben lévő tanulók esetében?, Az ösztöndíjaknak a tanulmányi eredménytől kell függni,

* A szekciók munkájának ismertetésekor nemcsak a konferencián elhangzottakat, hanem a szekcióvezetők utólag írt rövid összefoglalóit is – amelyeket mindannyiuknak ezúton köszönök – figyelembe vettem. D. F. I.

vagy sem?, Jó-e az, hogy a bv. intézeti oktatásban közreműködő tanár dél-előtt a „civil” iskolában tanít, délután pedig a börtönben oktat? stb. A szekcióülésen mód nyílt a bv. intézetekben folyó oktatással kapcsolatos kutatások, illetve az egyes intézmények (Pannon Oktatási Központ, Aszódi Javítóintézet) oktatási tevékenységének megismerésére is.

A *Pártfogás és utógondozás* szekció üléséről **Bacsóné Pelcz Mária** bv. főhadnagy, a tököli Fiatalkorúak Bv. Intézetének utógondozója és **Horváthné Mátrai Katalin**, a Fővárosi Igazságügyi Hivatal Fiatalkorúak Osztályának vezetője számolt be. A szekció célja volt, hogy bemutassa az intézetben folyó utógondozói munka és a pártfogói tevékenység kapcsolatát. A résztvevők kitértek a nehézségekre, amelyek több területen is közösek. (Kiderült például, hogy a fiatalok motiválatlansága nemcsak a bv. intézetekben jelent gondot, hanem az Aszódi Javítóintézetben is.) Egy másik komoly probléma a szabadulás utáni lakhatás biztosítása a korábban gyermekvédelmi gondoskodásban élt fiatalok esetében, ha még a bv. intézetben betöltik a 18. életévüket, és az intézet nem tud utógondozói ellátást biztosítani számukra. A nehézségek mellett szó volt a zártintézetekben folyó nevelői munkáról, illetve a szabadidő hasznos eltöltésének lehetőségeiről is.

A hatodik, *Bűnmegelőzés és prevenció* szekció munkájáról **dr. Ivány Borbála**, az IRM jogi szakreferense adott beszámolót. A szekcióülés során megtartott előadásában dr. Ivány Borbála felvázolta a bűnmegelőzés hazai helyzetét, lehetséges jövőbeni irányait. **Csemáné dr. Váradi Erika PhD**, a Miskolci Egyetem ÁJK egyetemi docense az agressziókezelés új nyugat-európai tréningjeit, **Újvári Zsolt**, az Összefogás a Ferencvárosért Bűnmegelőzési Egyesület elnöke a civil szervezet drogprevenció programját mutatta be. Az előadásokat követően a rendőrség D. A. D. A. programjának működőképességét, hatékonyságát elemezték a résztvevők. A szekcióülésen részt vevő pedagógusok elmondták, hogy nehéz helyzetben vannak, amikor problémás, nehezen kezelhető gyerekekkel kell foglalkozniuk, hiszen konkrét, kézzelfogható program, eszköz nem áll a rendelkezésükre. Összegzésként az állapítható meg – dr. Ivány Borbála szerint –, hogy fontos lenne a szakmák, szektorok, állami intézmények közötti intenzívebb párbeszéd, a gyakorlati segítség biztosítása (így pl. konferenciák keretében konkrét programok, gyakorlatok ismertetése), a bűnmegelőzési területbe történő finansziális és tudományos investíció.

A hetedik szekciót – amely a *Gyermekvédelem a közoktatási intézményekben* címet viselte – **dr. Hedegűs Judit** vezette. A résztvevők kiscsoportos megbeszéléseken egyeztették álláspontjukat arról, hogy szükséges-e a gyermekvédelmi felelős a közoktatásban, és ha igen, akkor ennek a feladatnak az ellátására ki a legalkalmasabb személy: a szociális munkás vagy a pedagógus. Fontos kérdésként merült fel, hogy a gyermekvédelmi felelős munkáját hogyan határoznák meg a jelenlevők. Egyetértés született a tekintetben, hogy a gyermekvédelemmel, a gyermeki jogok garantálásával foglalkozni kell a közoktatási intézményekben. Felhívták a résztvevők a figyelmet arra, hogy a

munkakör ellátóinak igen sokféle nehézséggel kell szembenézniük munkájuk során. Problémaként merült fel, hogy a fegyelmezésre – megfelelő eszközök híján – képtelen tanár egyre többször követeli a jogalkotótól a hatósági intézkedések alkalmazását, amely a hangsúlyt a nevelésről a jogi eljárásokra, a felelősségre vonásra helyezi.

A szekciók beszámolóit követően a nagy sikerű rendezvény záróbeszédét **dr. Kökényesi Antal** bv. altábornagy, a büntetés-végrehajtás országos parancsnoka mondta el. Kiemelte, hogy – ugyan a magyar börtönnépességnek csak 3%-a fiatalkorú – mégis nagyon fontos fogvatartotti csoportról van szó. Utalt arra, hogy számos fiatalkorú bűnelkövető a büntetés-végrehajtás keretein belül végzi el az általános iskolát. Végezetül kifejezte megelégedettségét a konferencia színvonalát, a szervezők munkáját illetően.

Ezt követően börtönlátogatásra kerül sor: a résztvevőknek alkalmuk nyílt, hogy megtekintsék a tököli intézet fiatalkorú bűnelkövetők részére fenntartott körleteit. (A konferencia legtöbb résztvevője élt is ezzel a lehetőséggel, így több csoportra osztva zajlott le az intézettelátogatás.)

A tanácskozás kiváló alkalmat adott a gyermek- és fiatalkorú bűnelkövetőkkel foglalkozó szakemberek eszmecserejére, s nemcsak az együttműködés fontosságát tette nyilvánvalóvá, hanem annak lehetőségeit is megmutatta. Kezdetét vette egy párbeszéd a különböző intézményi keretek között, de hasonló területen dolgozó szakemberek között a tapasztalatok, módszerek átadása, megvitatása vonatkozásában, amely mindenképp biztató a jövőre nézve.

* * *

Fontos megemlítenünk, hogy miután a 2010. február 1-i konferenciára több százan jelentkeztek, a rendezők – a nagy érdeklődésre való tekintettel – még két tanácskozást szerveztek. A március 4-i és a március 5-i konferencián – amelyek a tököli Fiatalkorúak Bv Intézetében zajlottak le – egyaránt mintegy 170 fő vett részt. Elmondható, hogy az újabb rendezvények is rendkívül sikeresek voltak, jó hangulatban teltek, és ezúttal is jellemző volt a résztvevők aktivitása az előadásokat követő vitákban.

Köszönet és elismerés illeti a szervezőket, **dr. Hegedűs Juditot**, a Kriminál- és börtönpedagógiai Szakmai Műhely szakmai vezetőjét, **dr. Szabolcs Évát**, az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar Neveléstudományi Intézet vezetőjét és **Tóth Tamás** bv. ezredest, a tököli Fiatalkorúak Bv. Intézete igazgatóját, valamint az intézet személyi állományát azért, hogy ez a nagy jelentőségű eszmecsere-sorozat megvalósulhatott.

Deák Ferenc István